

INSON KAMOLOTI: AN'ANA, DIN VA ZAMONAVIYLIK
UYG'UNLIGI

Ilmiy maslahatchi: Samatov Xurshid Ulmasjonovich

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali f.f.d. dotsent*

Tursunova Orzigul Toshmurod qizi

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali "Kompyuter injiniringi va sun'iy intilleket" fakulteti
talabasi*

E-pochta: tursunovaorzigul44@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada inson kamoloti tushunchasi an'anaviy, diniy va zamonaviy omillar uyg'unligida tahlil etiladi. Unda an'anaviy qadriyatlar va diniy e'tiqodlarning shaxsning ma'naviy-axloqiy rivojlanishidagi o'rni, ularning jamiyat barqarorligiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, zamonaviylik va globalizatsiya jarayonlarining inson tafakkuri, ijtimoiy munosabatlari va shaxsiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri ochib beriladi. Maqolada ushbu omillar o'rtasidagi uyg'unlik va qarama-qarshiliklar tahlil qilinib, ularning insonning shaxsiy hamda ijtimoiy kamolotidagi ahamiyati asoslab beriladi. Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda barkamol shaxsni shakllantirish uchun muvozanatni saqlash zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: inson kamoloti, an'anaviy qadriyatlar, din, zamonaviylik, globalizatsiya, ma'naviy rivojlanish, uyg'unlik, ijtimoiy taraqqiyot.

Abstract: This article analyzes the concept of human development through the interaction of traditional, religious, and modern factors. It highlights the role of traditional values and religious beliefs in shaping moral and spiritual growth, as well as their impact on social stability. The influence of modernity and globalization on human thinking, social relations, and personal development is also examined.

The paper explores the harmony and contradictions between these factors and justifies their significance in the overall development of the individual.

Keywords: *human development, traditional values, religion, modernity, globalization, spiritual development, harmony, social progress.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается понятие развития личности в контексте взаимодействия традиционных, религиозных и современных факторов. Освещается роль традиционных ценностей и религиозных убеждений в духовно-нравственном развитии человека, а также их влияние на социальную стабильность. Анализируется воздействие современности и глобализации на мышление, социальные отношения и личностное развитие. В статье раскрываются гармония и противоречия между этими факторами, а также обосновывается их значение в формировании личности.*

Ключевые слова: *развитие личности, традиционные ценности, религия, современность, глобализация, духовное развитие, гармония, социальный прогресс.*

Inson kamoloti tushunchasi zamonaviy jamiyatda muhim ahamiyatga ega. Bu tushuncha insonning nafaqat fizik, balki ruhiy va ma'naviy rivojlanishini ham o'z ichiga oladi. Inson kamoloti individual o'sishni, ijtimoiy mas'uliyatni va axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirishni talab qiladi. Bunday rivojlanish jamiyatning barqarorligi va taraqqiyotida muhim omil hisoblanadi. An'anaviy va diniy elementlar inson rivojlanishida o'ziga xos rol o'ynaydi. An'anaviy qadriyatlar, odat va urf-odatlar insonlar o'rtasida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashda, shuningdek, o'zligini anglashda muhimdir. Diniy elementlar esa axloqiy me'yorlar va ruhiy qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi. Diniy ta'limotlar insonning ma'naviy o'sishiga yordam berib, uni axloqiy jihatdan to'g'ri yo'lga yo'naltiradi. Shuningdek, bu elementlar ijtimoiy birlikni mustahkamlashga, insonlarning bir-biriga bo'lgan hurmatini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy jamiyatda inson kamoloti tushunchasi jamiyatning barqarorligi va insonlarning o'zaro munosabatlarida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning rivojlanishi uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratadi. Inson

kamoloti tushunchasi zamonaviy jamiyatda shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Bu tushuncha an'anaviy va diniy elementlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, insonlarning axloqiy, madaniy va ruhiy jihatdan o'sishiga xizmat qiladi. An'anaviy qadriyatlar va diniy e'tiqodlar, insonlarni birlashtirib, ularning ma'naviy asoslarini mustahkamlashga yordam beradi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

An'anaviy qadriyatlar. An'anaviy qadriyatlar inson kamolotiga ta'sir ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat shaxsiy taraqqiyotga, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. O'zbek madaniyatida an'anaviy ta'limotlar, masalan, ota-onaga hurmat, mehmondo'stlik, va oila qadriyatlari, avloddan avlodga o'tib, insonlar orasida axloqiy me'yorlarni belgilaydi. Bu qadriyatlar, shuningdek, yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularga o'z milliy an'analarini va madaniyatini hurmat qilishni o'rgatadi. An'anaviy qadriyatlarning ta'siri shundaki, ular insonlarni birlashtirib, ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. O'zbek madaniyatida an'anaviy qadriyatlar, shuningdek, ko'plab rasm-rusumlar va bayramlar orqali namoyon bo'ladi. Bu jarayonlar, o'z navbatida, insonlarning ruhiy holatini yaxshilaydi va ularga hayotda maqsad va ma'no berishiga yordam beradi. An'anaviy qadriyatlar, shuningdek, insoniy munosabatlarning kuchayishiga va ijtimoiy barqarorlikning ta'minlanishiga olib keladi, bu esa jamiyatda tinchlik va tartibni saqlashda muhimdir. An'anaviy qadriyatlar inson kamolotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'zbek madaniyatida an'anaviy ta'limotlar, masalan, oilaviy qadriyatlar, mehmondo'stlik va hurmat, odamlarning shaxsiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bu qadriyatlar, avvalo, yosh avlodni tarbiyalashda, ularga axloqiy me'yorlarni o'rgatishda xizmat qiladi. Shuningdek, an'anaviy qadriyatlar orqali insonlar o'zlarini jamiyatning bir qismi sifatida his qilishadi, bu esa ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi. Natijada, an'anaviy qadriyatlar nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy taraqqiyotga ham xizmat qiladi.

Diniy jihatlar. Din va inson kamoloti o'rtasidagi bog'lanish, tarixiy va madaniy kontekstda keng muhokama qilinadi. Diniy e'tiqodlar, insonlarning axloqiy va ma'naviy taraqqiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Har bir din, o'zining asosiy

tamoyillari orqali insonlarga maqsad, yoʻnalish va umid berish vazifasini bajaradi. Bu esa, insoniyatning ruhiy va ma'naviy rivojlanishida muhim rol oʻynaydi. Masalan, koʻplab dinlar, insonlarni oʻzaro mehr-muhabbat, sabr-toqat va adolat kabi qadriyatlarni oʻrganishga undaydi. Shuningdek, turli dinlarning inson rivojlanishidagi oʻrni alohida ahamiyatga ega. Har bir din, oʻziga xos ijtimoiy struktura, rituallar va an'analarga ega boʻlib, bu jarayonlarda insonlar oʻzlarini bir-biriga bogʻlaydigan umumiy qadriyatlarni shakllantiradi. Diniy eʼtiqodlar, insonlarning hayotidagi ma'noni kashf etishda, shuningdek, qiyin paytlarda ruhiy kuch manbai sifatida xizmat qiladi. Shu tariqa, dinlar nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki jamiyatning barqarorligi va taraqqiyotiga ham ta'sir koʻrsatadi, bu esa insoniyat tarixida muhim oʻrin tutadi. Diniy jihatlar inson kamolotida muhim rol oʻynaydi. Dinlar, koʻp hollarda, insonlarning axloqiy qadriyatlari va ma'naviy oʻsishiga xizmat qiladi. Turli dinlar, oʻziga xos eʼtiqodlari va amaliyotlari orqali, insonlarning ruhiy va madaniy rivojlanishida oʻziga xos ta'sir koʻrsatadi. Ular, shuningdek, ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashda va insonlarning bir-biriga boʻlgan hurmatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Din va inson rivojlanishi oʻrtasidagi bogʻlanish, shubhasiz, tarixiy va zamonaviy kontekstda oʻrganilishi lozim.

Zamonaviylik va uning ta'siri. Zamonaviylik tushunchasi, asosan, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarda yuz berayotgan oʻzgarishlarni ifodalaydi. Bu jarayon, inson kamolotiga ta'sir koʻrsatishda, yangi fikrlar va qadriyatlarni shakllantiradi. Zamonaviylik, shuningdek, insonlarni oʻz imkoniyatlarini kengaytirishga undaydi, bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Globalizatsiya jarayoni, zamonaviy qadriyatlarning tarqalishiga yordam berib, an'anaviy qadriyatlar bilan oʻzaro ta'sirni kuchaytiradi. Bunday oʻzaro aloqalar, koʻpincha, madaniyatlar oʻrtasida muvozanatni saqlashga olib keladi, ammo baʼzan an'anaviy qadriyatlarning yoʻqolishiga ham sabab boʻlishi mumkin. An'anaviy qadriyatlar, odatda, jamiyatning asosiy tamoyillarini tashkil etadi, shuning uchun zamonaviylik va globalizatsiya jarayonlari ularning mohiyatini oʻzgartirish yoki mustahkamlash imkoniyatini yaratadi. Shunday qilib,

zamonaviylik va an'anaviy qadriyatlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar, ijtimoiy barqarorlik va inson rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonlar, shuningdek, har bir shaxsning shaxsiy identitetini shakllantirishda ham o'z aksini topadi. Zamonaviylik tushunchasi inson kamolotiga katta ta'sir ko'rsatadi, chunki u yangi g'oyalar, texnologiyalar va ijtimoiy tuzilmalarni keltirib chiqaradi. Globalizatsiya jarayonlari orqali zamonaviy qadriyatlar an'anaviy qadriyatlar bilan birgalikda rivojlanadi, bu esa madaniy interaktsiyalarni kuchaytiradi. Shuningdek, bu o'zaro aloqalar shaxsiy identitetni shakllantirishda va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Shu tariqa, zamonaviylik va an'anaviy qadriyatlar o'rtasidagi munosabatlar murakkab va ko'p jihatdan o'zaro bog'liqdir.

Uyg'unlik va qarama-qarshilik. Uyg'unlik va qarama-qarshilik, an'ana, din va zamonaviylik o'rtasida chuqur va murakkab munosabatlar mavjud. An'anaviy qadriyatlar ko'pincha din bilan bog'liq bo'lib, ular insonlarning hayotidagi axloqiy va madaniy me'yorlarni belgilaydi. Biroq, zamonaviylik, globalizatsiya va texnologik taraqqiyot natijasida bu qadriyatlar o'zgarishlarga duch kelmoqda. Uyg'unlik va qarama-qarshiliklar inson shaxsiyati va jamiyatga ta'sir etishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, zamonaviy fikrlar va an'anaviy qadriyatlar o'rtasida yuzaga keladigan ziddiyatlar shaxsiy identitetni shakllantirishda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Bunday vaziyatda, shaxs o'zining an'anaviy ildizlariga sodiq qolish yoki zamonaviy talablarga javob berish o'rtasida tanlov qilishga majbur bo'ladi. Ushbu qarama-qarshiliklar jamiyatdagi turli guruhlar o'rtasida konfliktlarga olib kelishi mumkin, ammo bir vaqtning o'zida, yangi ideyalar va qadriyatlarning birlashishi orqali ijtimoiy innovatsiyalarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Natijada, an'ana va zamonaviylik o'rtasidagi uyg'unlik yoki qarama-qarshilik inson hayotining ko'plab jabhalarini shakllantiradi. An'ana, din va zamonaviylik o'rtasidagi uyg'unlik va qarama-qarshiliklar inson shaxsiyati va jamiyatga ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy qadriyatlar va diniy e'tiqodlar, zamonaviy fikr va texnologiyalar bilan kesishganda, shaxsiy va ijtimoiy identitetni shakllantiradi. Bu jarayonlar shaxsning ichki dunyosini o'zgartirishi bilan birga, ijtimoiy strukturalarda ham o'zgarishlarga olib

keladi. Uyg'unliklar o'rnatish va qarama-qarshiliklarni boshqarish, jamiyatning barqarorligini ta'minlash uchun muhimdir.

Inson kamolotining zamonaviy shakllari. Zamonaviy sharoitlarda inson kamolotining yangi shakllari ijtimoiy tarmoqlar va zamonaviy texnologiyalarning ta'siri ostida tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Ushbu jarayonlar shaxsning o'zini anglash, o'z maqsadlarini belgilash va ijtimoiy aloqalarini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar, xususan, insonlar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirib, yangi fikr va g'oyalarni tezda tarqatishga imkon beradi. Bu esa shaxsiy kamolotda yangiliklar va o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Texnologiyalar, masalan, onlayn ta'lim platformalari va raqamli resurslar orqali bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, bu esa shaxsiy rivojlanishni tezlashtiradi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda o'zaro munosabatlar va tajriba almashish orqali shaxslar o'zlarining ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Biroq, bu jarayonlar o'z ichiga ijtimoiy izolyatsiya va ma'naviy qiyinchiliklarni ham olib kelishi mumkin, bu esa insonning psixologik holatiga ta'sir qiladi. Natijada, zamonaviy inson kamoloti faqat texnologik o'zgarishlar bilan cheklanmay, balki ijtimoiy aloqalar va psixologik rivojlanish bilan ham bog'liqdir. Zamonaviy sharoitlarda inson kamolotining yangi shakllari texnologik rivojlanish va ijtimoiy tarmoqlar orqali shakllanmoqda. Internet va mobil texnologiyalar insonlar o'rtasidagi aloqalarni osonlashtirib, bilim va tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ushbu o'zgarishlar, shuningdek, shaxsiy rivojlanish va o'z-o'zini anglash jarayonlariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar orqali insonlar o'z fikrlarini va g'oyalarni keng auditoriyaga yetkazish imkoniyatiga ega bo'lib, bu esa ularning shaxsiy brendini yaratish va o'zini ifoda etishiga yordam beradi. Natijada, zamonaviy inson kamoloti yanada murakkab va ko'p qirrali holga kelmoqda.

Natijalar va tavsiyalar. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, inson kamolotini rivojlantirishda an'ana, din va zamonaviylik o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim ahamiyatga ega. An'anaviy qadriyatlar insonlarning ijtimoiy hayotida asosiy o'rin tutadi va ular shaxsiy rivojlanish jarayonida yo'l-yo'riq ko'rsatadi. Din esa axloqiy me'yorlar va ruhiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol

o'ynaydi. Zamonaviylik esa, o'z navbatida, innovatsiyalar va yangi g'oyalar orqali insonlarning fikrlash qobiliyatini kengaytiradi. Kelajakda inson kamolotini rivojlantirish uchun ushbu uchta omilni birlashtirish zarur. Birinchidan, an'analarni va diniy qadriyatlarni zamonaviy hayotga moslashtirish uchun ta'lim tizimini yangilash lozim. Bu jarayonda yosh avlodni an'anaviy qadriyatlar bilan birga innovatsion fikrlashga o'rgatish muhimdir. Ikkinchidan, ijtimoiy va madaniy tadbirlar orqali an'ana va zamonaviylikni birlashtiruvchi muhit yaratish kerak. Shu orqali, insonlar o'zlarining madaniy meroslarini qadrlash bilan birga, zamonaviy dunyo bilan ham integratsiyalashish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Natijada, bu jarayonlar inson kamolotini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi va kelajakda barqaror rivojlanishni ta'minlaydi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, an'ana, din va zamonaviylik o'rtasida muvozanatni saqlash inson kamolotini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Kelajakda insonlar o'z madaniyati va qadriyatlarini saqlab qolish bilan birga, zamonaviy bilim va texnologiyalarni qabul qilishlari zarur. Bu jarayonlar, o'zaro hurmat va tushunishni rivojlantirish orqali, jamiyatda barqarorlikni ta'minlaydi. Shuningdek, ta'lim va madaniyat almashinuvi orqali yangi g'oyalar va yondashuvlarni joriy etish, insonlarning o'zini o'zi anglashiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tulepov A. Islom va aqidaparast oqimlar. To'ldirilgan nashr. Mas'ul muharrir Shayx Abdulaziz Mansur. – Toshkent: Sharq, 2014. – 536 b.
2. Aminov X., Primov S. Hanafiy fiqhi tarixi, manbalari va istilohlari. – Toshkent: TIU nashriyot-matbaa birlashmasi, 2011. – 160 b.
3. Muhammad Anvar Badaxshoniy. Aqidatut-taxoviya sharhining talxisi. – Toshkent: 2015. – 448 b.
4. Ochildev O., Rahimjonov D., Muhamedov N. va boshq. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanma). – Toshkent: TIU nashriyot-matbaa birlashmasi, 2013 – 320 b.
5. Mo'minov A., Yo'ldoshxo'jaev X., Rahimjonov D., va boshq. Dinshunoslik. – Toshkent: Mehnat, 2004. – 296 b.
6. Abdullaev A., Hakimova N., Jo'raev Sh., Karimov J. Imdan boshqa najot yo'q. – Toshkent: TIU nashriyot-matbaa birlashmasi, 2015. – 156 b.